

Stappen voor conflictpreventie/beheersing

Stap 1. Bepaal het probleem en breng de sociale relaties in kaart

- Bepaal met je leerlingen een probleem dat je als groep wil aanpakken.
- Vraag je leerlingen om na te denken over de mensen die zij als vrienden zien en de mensen die volgens hen betrokken zijn bij het conflict. Ze noteren de beide groepen, maar houden hun informatie geheim.
- Denk met hen na:
- Hoeveel leerlingeni zie ik als vrienden?
- Wie zijn mijn beste vrienden?

Je kan het sjabloon voor het Sociogram in de TEACHmi Leerkrachtenhandleiding - Gids voor Strength-Based learning gebruiken om de sociale relaties in de klas (en met de gezinnen) in kaart te brengen.

Stap 2. Bespreek met hen het conflict en hoe de verantwoordelijkheden in het conflict verdeeld zijn.

- De leerlingen krijgen uitleg over het probleem/de problemen.
- De bespreking wordt gericht naar de problemen vanuit het standpunt van de leerlingen en de leerkrachten.
- Aan de leerlingen wordt duidelijk gemaakt dat zij samen verantwoordelijk zijn voor het oplossen van het probleem. De leerlingen, die niet betrokken waren, zijn ook de leerlingen die wisten van het conflict en er niets aan deden. Dat is niet aanvaardbaar.
- Anderen (leraren, ouders en de buurt) worden gezien als bronnen van potentiële steun waarvan later gebruik kan worden gemaakt.

De volgende fase worden aan hen uitgelegd:

Fase 1: De klas is volledig verantwoordelijk voor het oplossen van de conflicten en de negatieve sfeer.

Fase 2: De verantwoordelijkheid van de klas wordt uitgebreid naar individuele verantwoordelijkheden van leerlingen.

Fase 3: Ouders en andere leerkrachten worden ingeschakeld, indien nodig.

Fase 4: Wanneer de conflicten zijn afgenomen en de sfeer is verbeterd, moet de klas afspreken hoe zij de situatie gaan opvolgen om te voorkomen dat er opnieuw problemen ontstaan.

Stap 3. De eerste bespreking van conflicten in de klas met een herstelcirkel

De beginselen van herstelcirkels worden uitgelegd. Je vindt ze in Bijlage I. Hoe werk je met herstelcirkels? Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de stappen, kan je terecht in de Leerkrachtenhandleiding: Gids voor Strength-Based Learning. Neem dit eerst door als je nog niet met herstelcirkels hebt gewerkt!

FASE 1

Stap 4. Leerlingen zijn als groep verantwoordelijk voor het verminderen van conflicten.

- De hele klas is verantwoordelijk voor het vergroten van positief gedrag en het verminderen van negatief gedrag: neutrale leerlingen (degenen die niet direct bij het conflict betrokken zijn) kunnen anderen steunen en/of bemiddelen.
- In de eerste week wordt het bovenstaande met de leerlingen besproken en het belangrijkste negatief gedrag benoemd, maar er wordt niet afgesproken hoe het negatieve gedrag zal worden verminderd.
- We vertellen de leerlingen dat we eerst willen weten hoe ernstig het negatieve gedrag is voordat we ingrijpen. Dit gebeurt met het instrument: 'Verbeterkaart voor de klas' (bijlage III).

Dit instrument wordt opgehangen op een plaats waar het voor iedereen zichtbaar is. De leerlingen krijgen een week de tijd om de conflicten te inventariseren. Elke leerling heeft het recht om een conflict of negatief gedrag aan de leerkracht te melden. De leerling mag uitleggen hoe het conflict is ontstaan of erover praten, maar het is niet verplicht.

Aan het eind van de week wordt een herstelcirkel gehouden:

⇒ **Ronde 1:**

- Eerst worden de acties besproken waarmee de dader(s) het dubbel kunnen goed maken.
- De neutrale student leidt de discussie.
- De leerlingen bespreken manieren om de afspraken die niet of slecht zijn uitgevoerd te verbeteren. Dit punt wordt tijdens elke herstelcirkel herhaald totdat alle afspraken op een voor iedereen aanvaardbare manier worden nagekomen.

⇒ **Ronde 2:**

- De verbeterkaart voor de klas wordt besproken: in deze ronde kunnen de leerlingen conflicten aanwijzen en in kaart brengen.
- Sommige conflicten kunnen anoniem blijven, maar wanneer een leerling het gevoel heeft dat een conflict of negatief gedrag niet voldoende is besproken, kan de leerling dit na de sessie met de leerkracht bespreken.
- De leraar focust opnieuw op zichtbaar gedrag en benoemt de sterktes van de leerlingen in negatief gedrag.

⇒ **Ronde 3:**

- De klas maakt op basis van de vorige ronde aanvullende klassenafspraken en regels.
- Daarna bespreken ze hoe sterk ze negatief gedrag willen verminderen: Hoeveel conflicten of negatief gedrag willen we volgende week op de verbeterkaart voor de klas minder hebben? Een vermindering van 25% is een goed begin. Dat maakt het doel realistisch en zorgt ervoor dat er een leerproces op gang komt waarbij divers gedrag kan worden aangeleerd.

⇒ **Ronde 4:**

Elke leerling en leerkracht bespreken of het voor hen realistisch is te bereiken wat is afgesproken. De tweede kolom van de "verbeterkaart voor de klas" wordt gebruikt om die vermindering te meten.

Stap 5. Opvolgen en bijsturen naar steeds minder conflicten en/of negatief gedrag.

Elke week is er een nieuwe herstelcirkel waarin de 'Verbeterkaart van de klas' wordt besproken en afspraken worden aangepast en herzien. Hier wordt kort besproken wat de mogelijke resultaten zouden kunnen zijn.

⇒ Het **negatieve gedrag neemt af.**

Wanneer de klas 2 of 3 conflicten heeft om de 2 tot 3 weken, dan kan je met de "Verbeterkaart" stoppen. Elke leerling kan vragen om ze opnieuw in te voeren.

⇒ Het **negatieve gedrag neemt af, behalve in bepaalde situaties of op bepaalde plaatsen.**

Op het eerste gezicht ziet de leerkracht dit als positief, omdat het negatieve gedrag in het algemeen is afgenomen. Vervolgens wordt nagegaan of het negatieve gedrag verband houdt met bepaalde leerlingen of specifieke situaties.

Als het verband houdt met specifieke situaties, kan de leraar ze tijdelijk verbieden (bv. als een groot aantal conflicten verband houdt met sporten tijdens de pauzes, dan wordt het sporten een week lang geschrapd).

- De klas kan sporten 'terugverdienen' wanneer de hele klas laat zien in staat te zijn conflicten in andere situaties te verminderen. Daarna wordt sport stapsgewijs tijdens de pauzes weer geïntegreerd.
- Zo mag er eerst één dag per week gesport worden, daarna twee of drie... Gedurende deze periode mag het aantal conflicten die verband houden met die specifieke situaties niet toenemen.

Als het negatieve gedrag verband blijkt te houden met bepaalde leerlingen, gaan we naar stap 6 hieronder: de verantwoordelijkheid van de klas wordt nu uitgebreid tot de verantwoordelijkheid van individuele leerlingen

FASE 2

Stap 6. De verantwoordelijkheid van de klas wordt uitgebreid naar de verantwoordelijkheid van de individuele leerling.

Wanneer een bepaalde leerling of leerlingen verantwoordelijk blijken te zijn voor welbepaald negatief gedrag, dan wordt dat uiteraard zo snel mogelijk beëindigd, zeker als de negatieve consequenties voor anderen (te) groot zijn.

Daarnaast gebruiken we bij negatief of conflictueus gedrag van één of meer leerlingen de 'Individuele Verbeterkaart' (bijlage III). De individuele verbeterkaart wordt nooit met de hele klas besproken. Bespreken in een kleiner groepje kan wel (als het bijvoorbeeld gaat om terugkerende conflicten tussen dezelfde groep leerlingen) maar meestal bespreek je ze met de leerling apart.

- **Ronde 1:** de situaties waarin het conflict of het negatief gedrag zich voordoet worden in kaart gebracht. De leerkracht objectiveert en vraagt de leerling(en) de gebruikte sterktes te benoemen. De negatieve gedragsstrategieën worden besproken.
- **Ronde 2:** Alternatieve (en positieve) gedragsstrategieën worden besproken en gekoppeld aan de sterktes van de leerling(en). Op basis daarvan wordt de 'Individuele Verbeterkaart' (bijlage III) ingevuld.
- **Ronde 3:** Voor de 'Individuele Verbeterkaart' wordt slechts één gedrag gekozen: het gedrag dat de meeste negatieve gevolgen heeft. Het negatieve gedrag wordt vervolgens omgezet in concreet en observeerbaar gedrag dat positief is. Hier moeten de sterktes van de leerling worden gebruikt. Voorbeelden:
 - "Tom moet zijn humeur verbeteren" is geen duidelijke overeenkomst.
 - "Toms moet proberen iets te doen dat anderen gelukkig maakt" is duidelijk.
 - "Tom moet proberen anderen met rust te laten en minder te praten" is een overeenkomst die twee strategieën impliceert (namelijk anderen met rust laten en minder praten).

Samen met de leerkracht (of het kleine groepje) wordt beslist hoe vaak de leerling dit gedrag moeten stellen en wanneer. Als het gaat om het stellen van 'minder of geen gedrag', bijvoorbeeld de anderen met rust laten, dan wordt de dag verdeeld in verschillende tijdsblokken. Tijdens elk blok wordt bepaald of de leerling erin geslaagd is het gedrag achterwege te laten of te doen toenemen.

De leerling kiest of de 'Individuele Verbeterkaart' zichtbaar is in de klas of niet. De leraar vult de kaart in overleg met de leerling in.

Het voordeel van deze aanpak is dat conflicten niet groter worden door de focus op het conflict zelf, maar dat er meer alternatieve gedragsstrategieën voor deze situaties kunnen worden geoefend.

Als er meer leerlingen bij een conflict betrokken zijn, krijgen meer leerlingen een 'Individuele Verbeterkaart'. Soms vragen we wie dit als vrijwilliger wil doen (zodat er meer positief gedrag wordt gesteld).

Ten slotte kan de 'Individuele Verbeterkaart' worden uitgebreid om **persoonlijke (leer)doelen te bereiken**. Leerlingen kunnen de 'Individuele Verbeterkaart' te allen tijde gebruiken om aan hun sterktes te werken. Op die manier **wordt de kaart de 'norm' en een instrument dat bij de klascultuur hoort**. De 'Individuele Verbeterkaart' zou daarvoor voor minstens bij de helft van de leerlingen voor persoonlijke (leer-)doelen moeten worden gebruikt.

FASE 3

Stap 7. Ouders en andere leerkrachten worden betrokken bij individuele acties of acties op klasniveau.

Deze fase wordt vooraf aangekondigd. Als we de ouders of de buurt erbij betrekken, gaan we ervan uit dat zij er zijn als steun voor de leerlingen. Dit kan op drie manieren gebeuren:

- Jongeren krijgen een 'individuele verbeterkaart' voor gedrag dat buiten de school wordt gesteld.
- Jongeren gaan in overleg met ouders, jeugdleiders of andere belangrijke personen. De school kan dit organiseren.
- Ouders of burens worden gevraagd om de jongere mee te controleren, zodat zijn gedrag beter in kaart kan worden gebracht. We doen dit wanneer de jongere niet in staat is zijn gedrag te objectiveren. We vertalen dit voor de jongere als een gebrek aan vaardigheden en niet als een "slechte houding", d.w.z. : "Het lukt je nog niet om de waarheid te vertellen over wat je doet; daar gaan we samen aan werken." We zeggen niet: "Je liegt." (En, absoluut niet: "Je bent een leugenaar").

Het is van groot belang om vanaf deze fase veranderingen in het gedrag van de jongere te zien als een poging om het beter te doen en een bereidheid om te experimenteren met andere gedragsstrategieën. Dat kan alleen als met minder geschikte of inadequate strategieën mag worden geëxperimenteerd en dit niet meteen wordt gestraft.

Het gedrag wordt vertaald naar het al dan niet inzetten van sterktes van de jongere met een aangepaste 'Verbeterkaart' als gevolg.

Stap 8. Afronding van het verbetertraject en overleg over het wordt opgevolgd.

Als we het verbetertraject baseren op leren op basis van sterktes, proberen we:

- De hele klasgroep bij het verbetertraject te betrekken door gebruik te maken van herstelcirkels.
- Jongeren eerst als klasgroep en daarna individueel de verantwoordelijkheid te geven om dit op te lossen.
- Hun gedrag te concretiseren en te objectiveren.
- In hun negatief gedrag op zoek te gaan naar hun sterktes.
- Op zoek te gaan naar positieve gedragsstrategieën die op die sterktes gebaseerd zijn.
- Geven we hun de tijd om positieve gedragsstrategieën te oefenen en induceren we een leerproces door negatief gedrag in stapjes af te bouwen.
- Dit gedrag zichtbaar te maken met verbeterkaarten.
- Anderen (ouders en buurtbewoners) in te schakelen als hulpbronnen.
- Er nooit vanuit te gaan dat de jongere slecht is of een negatieve attitude heeft, maar wel dat hij of zij nog andere vaardigheden moet leren om positief gedrag te kunnen stellen.
- Nieuw of ander gedrag als een stap vooruit te zien, ook al is het nog niet adequaat. We mikken immers op de uitbreiding van gedragsstrategieën.

Wanneer de klas en de leerkrachten het gevoel hebben dat het negatieve of conflictueuze gedrag voldoende is afgenomen, kan het traject worden stilgelegd. De klas maakt dat een planning wanneer ze dit verbetertraject zullen bespreken.

In het begin gebeurt dit best wekelijks. Daarna kunnen de besprekingen worden teruggebracht tot één keer per maand. Hoe dan ook, het is verstandig om het onderwerp na een schoolvakantie weer op de agenda te zetten. Wij zien

Wanneer het punt is bereikt dat iedereen denkt: "Waarom praten we hier nog over?", dan kunnen de besprekingen worden beëindigd.

Mogelijke tussenstap: Het meten van welbevinden.

De leerlingen kunnen hun algemeen gevoel van welbevinden in kaart brengen met behulp van de 'meter welbevinden' (zie Gids voor Opvolging en Evaluatie). Ze doen dit per dag. Aan het eind van de week reflecteren ze over hun 'top- en flopmomenten'. Als de leerlingen zich niet veilig voelen om hun gevoelens met de klas te delen, kan de leerkracht dit individueel bespreken. In andere gevallen kan dit een onderwerp van gesprek zijn in de herstelcirkels.